

Jak se zbavit domácího násilníka

JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ,
prezidentka Unie rodinných advokátů

Domácí násilí je vedle boje s klimatem a genderu jedno z témat, jemuž neutečete, ani když nejste jeho oběť či násilník, rodinný advokát, soudce nebo psycholog, co se nápravou raněných duší živí. A protože se o domácím násilí dnes tolik hovoří, rozhodla se Unie rodinných advokátů spolu s Justiční akademií a Nejvyšším správním soudem uspořádat seminář¹ o vykázání násilníků.

Vykázat násilníka z domácnosti můžete od roku 2007 podle zákona o policii² nebo od roku 2014 podle zákona o zvláštních řízeních soudních³. Každá varianta má své výhody a specifika: policie přijede hned, když ji zavoláte, ale neprovádí podrobnější dokazování. Na místě vyhodnotí situaci, a pokud na místě zjistí domácí násilí, ústně a bez návrhu vykáže násilníka z domácnosti až na 10 dní. Proti vykázání lze podat námitky, o nichž rozhoduje krajské policejní ředitelství. Námitky však nemají odkladný účinek, násilník musí domácnost vyklidit hned. Policejní postup lze napadnout žalobou na ochranu před nezákonným zásahem u správního soudu⁴. O dru-

hém typu vykázání rozhodne okresní soud příslušný podle bydliště oběti na základě písemného návrhu do 48 hodin bez jednání. Proti rozhodnutí soudu lze podat odvolání, o kterém rozhodne krajský soud do 7 dnů od předání věci.

Tolik stručné znění zákonů, které vypadají jednoduše. Ale praxe je jako obvykle barvitější a složitější. Proto je ideální, když se domácí násilí řeší multidisciplinárně a za účasti všech zainteresovaných – policie, rodinných advokátů, soudců, opatrovníků nezletilých dětí, psychologů a terapeutů. Jejich podmínkou je neustálé vzdělávání a výměna zkušeností. Jako v mnoha jiných oblastech, i v této platí, že nejvíc škody udělá nevzdělaný, laxní, znuděný a nechápající, ale i „jen“ přepracovaný a přetížený profesionál. Zatímco když se sejdou informovaní nadšenci se zdravým rozumem, není třeba nových zákonů, protože pomoci se dá podle těch stávajících.

Pohledy na domácí násilí se totiž mění. Tak třeba už dnes neplatí, že domácí násilí je vždy dlouhodobé a útoky se v čase stupňují. Ne vždy totiž je prvním náznakem problému doma facka. Spíše naopak. Charakteristickým rysem však zůstává

¹ Seminář proběhl 28. března 2023 na Nejvyšším správním soudě v Brně. Zúčastnilo se ho 40 advokátů, soudců, státních zástupců, příslušníků Policie ČR, opatrovníků, psychologů a terapeutů.

² Viz § 44 až 50 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

³ Viz § 400 až 414 zákona č. 292/2013 SB., o zvláštních řízeních soudních.

⁴ Viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 5. 2013, sp. zn. 6 As 62/2012.

i dnes jasné rozdělení rolí. Jeden z páru či v rodině je tím, kdo atakuje, kontroluje, ubližuje, deptá. A ten druhý ustupuje a ztrácí svobodu.

Vykázání násilníka z domácnosti je ovšem jen jedním krokem, který obvykle k jeho vyléčení nepostačí. Proto třeba na jižní Moravě provozují už mnoho let interdisciplinární týmy, které komplexně řeší dvojici z pohledu psychologického a právního, majíce na zřeteli zájem nezletilých dětí.

Neplatí také, že jediným efektem vykázání je trest pro domácího násilníka. Multidisciplinární týmy pracují s dvojicí násilník/oběť, byť odděleně a s každým jinak. Vykázáním získají obě strany čas a klid. Oběť k promyšlení dalších kroků a k rozmyšlení, zda násilníka opustit, vstoupit do terapie, změnit svůj přístup či řešit jinak. Násilník dostane čas nahlédnout na své jednání a reflektovat, že problém je na jeho straně, a jak jej řešit. Ideální je práce s oběma stranami v odlišných intervenčních centrech.

Jak změnit domácího násilníka? Možná si myslíte, že je to bez jeho reflexe vyloučeno. Ale odborníci čeští i zahraniční nesouhlasí. Například v sousedním Rakousku je vykázanému povinně uloženo 6 hodin psychoterapeutických konzultací, které zajišťuje instituce podobná naší Probační a mediační službě. Každá konzultace je šance a možnost a i povinně nařízené konzultace mají v třetině případů úspěch a pozitivní efekt. Pak také oba – oběť i násilník – mají další šanci. Jen musí násilník pochopit, že svým chováním vzbuzuje strach a úzkost, ztrátu identity, vinu, hanbu a trauma, jež může u oběti přetrvávat mnoho desítek let.

Některý čtenář by možná pod vlivem veřejně prezentovaných krvavých případů a mediálně sledovaných kauz pochyboval o nutnosti převychovat násilníka. Jenomže velmi často jsou domácímu násilí přítomny i děti. A s nimi jsou spojena dvě velká nebezpečí: transgenerační přenos, jež vede děti v dospělosti k opakování rodičovského chování, a riziko zákazu styku. K němu však v praxi soudy přistupují jen výjimečně.

Ještě o jednom novém fenoménu, dříve nezmiňovaném, se na našem semináři hovořilo. Existují

dva krajní lidské typy: agresivní muž, který bije ženu a chybí mu vhléd a sebereflexe. A potom „mrcha ženská“, která obviněním z domácího násilí chce ovlivnit opatrovnický soud v jeho rozhodování, komu po rozchodu svěřit dítě. Taková žena si někdy upřímně myslí, že je obětí domácího násilí, ale není, byť před soudem bojuje o zákaz styku dětí s otcem.

Domácí násilí je dnes hodnotová záležitost, a hodnoty přece velmi hlasitě rezonují v naší společnosti. Musíme se naučit o nich mluvit a respektovat je u jiného.

Každý rok je v naší zemi vykázána z domácností asi tisícovka domácích násilníků a agresivních osob. Je otázkou, zda je to hodně málo nebo příliš velký počet a zda si přát, aby vykázanych osob bylo méně. Ve fázi přípravy je nyní novela občanského zákoníku⁵, která má přinést definici domácího násilí, jež dosud v českém právu není. Můžeme se přit o tom, zda skutečně chybí. Podle mě není problém v definici, ale v důkazní nouzi, protože domácnost je synonymem pro soukromí a dění v rodině bývá subjektivní. Jenomže nelze zákonem říct, že budeme věřit jen jedné straně.

To bychom potom nepotřebovali žádné soudy.

⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.